

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC FAJSTAVR proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 48303/21)

ROZSUDEK

Článek 6 odst. 1 (trestní složka) • právo na spravedlivý proces • odsouzení stěžovatele za obchod s drogami do značné míry založené na výpovědi spoluobviněné se statutem „spolupracující obviněné“, jež byla nakonec potrestána mírněji, nenarušilo spravedlivost řízení

Vyhotoveno Kanceláří. Není závazné pro Soud.

ŠTRASBURK

16. října 2025

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v čl. 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Rozsudek je v autentickém anglickém znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořízený úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

Ve věci Fajstavr proti České republice

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení:

María Elósegui, *předsedkyně*,
Georgios A. Serghides,
Gilberto Felici,
Andreas Zünd,
Diana Sârcu,
Sébastien Biancheri, *soudci*,
Pavel Simon, *soudce ad hoc*,
a Victor Soloveytschik, *tajemník sekce*,

S ohledem na:

stížnost (č. 48303/21) proti České republice podanou k Soudu podle článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) českým občanem, panem Alešem Fajstavrem („stěžovatel“), dne 23. září 2021;

rozhodnutí oznámit stížnost české vládě („vláda“);

stanoviska účastníků řízení;

rozhodnutí předsedy senátu jmenovat pana Pavla Simona soudcem *ad hoc* (čl. 26 odst. 4 Úmluvy a čl. 29 odst. 1 jednacího řádu Soudu), neboť paní Kateřina Šimáčková, soudkyně zvolená za Českou republiku, se vyloučila z projednávání věci (čl. 28 odst. 3 jednacího řádu Soudu);

po poradě konané dne 16. září 2025,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ÚVOD

1. Stížnost se týká trestního odsouzení stěžovatele za obchod s drogami, založeného v rozhodující míře na výpovědi stěžovatelovy spoluobviněné, již byl přiznán status „spolupracující obviněné“. Vznáší otázky na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

SKUTKOVÝ STAV

2. Stěžovatel se narodil v roce 1957 a žije v Jihlavě. Byl zastoupen panem F. Seifertem, advokátem působícím v Praze.

3. Vládu zastupoval její zmocněnec pan P. Konůpka z Ministerstva spravedlnosti.

4. Skutkový stav věci lze shrnout následovně.

I. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

5. Dne 13. července 2016 zahájila Policie České republiky trestní stíhání N. M. jako obviněné z obchodu s drogami; k této trestné činnosti se z velké části tentýž den dozнала. Policejní orgán vyslechl i jejího bývalého druha J. J., podle jehož výpovědi byl stěžovatel jednou přítomen tomu, jak O. K. balí drogy, jež měla N. M. převést do Švýcarska.

6. Dne 20. července 2016 N. M. při opětovném výslechu doplnila svou výpověď sdělením, že její druhou cestu do Švýcarska v dubnu 2015 organizoval jak O. K., tak stěžovatel, kteří přišli do jejího bytu, zabalili drogy a dali ji je do kufru a poté ji odvezli autem do Prahy, kde nastoupila do autobusu; po návratu ze Švýcarska ji čekali v Praze a převzali od ní peníze. O. K. a stěžovatel ji rovněž měli doprovázet do Prahy na autobusové nádraží i během třetí cesty

do Švýcarska v červnu 2015. Dne 15. září 2016 znovu vypověděla, že dle ní byli do obchodu s drogami zapojeni jak O. K., tak stěžovatel, protože se vždycky dohadovali společně; nevěděla ale nic bližšího o jejich konkrétních rolích. Závěrem těchto výsledků N. M. požádala, aby v řízení vystupovala jako spolupracující obviněná ve smyslu § 178a odst. 1 trestního řádu.

7. Dne 20. listopadu 2016 policejní orgán zahájil trestní stíhání N. M., O. K. a stěžovatele pro zvláště závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, kterého se tyto osoby měly dopouštět v době od ledna do června 2015.

8. Následujícího dne byl stěžovateli ustanoven obhájce, jelikož se jednalo o případ nutné obhajoby.

9. Dne 22. listopadu 2016 byl stěžovatel vyslechnut za přítomnosti svého obhájce a uvedl, že zná N. M. od doby, kdy ji spolu s O. K. doprovázeli na autobusové nádraží do Prahy, a také byl několikrát u ní doma, ale už si nevzpomíná proč.

10. Dne 16. prosince 2016 se konal výslech N. M. jako spolupracující obviněné na státním zastupitelství, jemuž byli osobně přítomni obhájci všech obviněných, včetně obhájce stěžovatele. Ten se podrobně doptával jednak na anabázi drogové závislosti, jednak na údajnou roli stěžovatele v předmětné trestné činnosti. Obhájce stěžovatele se nezúčastnil výslechu N. M. dne 20. ledna 2017 a při výslechu dne 14. února 2017 jí nepoložil žádné otázky.

11. Dne 19. ledna 2017 byl znovu vyslechnut J. J., bývalý druh N. M., aby bylo umožněno všem obhájcům klást mu otázky. J. J. však pouze odkázal na svou původní výpověď a odmítl se k věci dále vyjádřit.

12. Dne 18. února 2017 vypracoval znalec z oboru psychiatrie ustanovený policejním orgánem znalecký posudek k duševnímu stavu N. M. Dle závěrů posudku byl charakter N. M. strukturován disharmonicky, ale nebyla zjištěna přítomnost duševního onemocnění; byla schopná chápat smysl trestního řízení a plnohodnotné účasti na něm. Vzhledem k užívání drog od věku 14 let však znalec navrhl uložení ochranné protitoxikomanické léčby v ambulantní formě.

13. Dne 6. října 2017 podalo státní zastupitelství obžalobu na stěžovatele, O. K., N. M. a J. J.; N. M. byla výslovně označena jako spolupracující obviněná.

II. SOUDNÍ ŘÍZENÍ

14. Stěžovatel a jeho obhájce se účastnili hlavních líčení před Krajským soudem v Ústí nad Labem konaných ve dnech 26. dubna 2018, 27. června 2018, 23. listopadu 2018, 15. ledna 2019 a 28. srpna 2019.

Stěžovatel popřel účast na projednávané trestné činnosti a uvedl, že má na dny obou cest N. M. Švýcarska, do nichž měl být dle obžaloby zapojen, alibi. Pokud jde o cestu ve dnech 14. až 16. dubna 2015, doložil potvrzení zdravotnického zařízení o své hospitalizaci od 15. do 18. dubna 2015. Pro dobu druhé cesty od 12. do 14. června 2015 uvedl, že v té době převážel auta do Belgie, což hodlal prokázat listinnými důkazy (a to dokumenty z mezinárodní přepravy) a výsledkem svědků J. V. a H. K. Dále také tvrdil, že výpověď N. M. proti stěžovateli je motivována tím, že ji v minulosti urazil, a také snahou dosáhnout snížení trestu; její věrohodnost měla být podle něj pochybná, jelikož se jednalo o osobu dlouhodobě drogově závislou.

N. M., označená jako spolupracující obžalovaná, uvedla, že ve svých předchozích výpovědích mluvila pravdu, a potvrdila svou výpověď z přípravného řízení, jež byla přečtena nahlas. Rovněž odpověděla na otázky položené státní zástupkyní, soudem a obhájci jejich spoluobžalovaných a připustila, že si nepamatuje, zda s ní byl stěžovatel v Praze jednou, nebo dvakrát.

Soud dále vyslechl J. V., svědka stěžovatele, který vypověděl, že podle příslušných přepravních dokladů dne 11. června 2015 nakládali auto převážené k prodeji v cizině a předali jej dne 13. června 2015 kupci v Belgii; nepamatoval si ale přesně, zda odjeli do Belgie společně, pouze že na zpáteční cestě přespali u známého v Belgii, jistého H. K., a vrátili se 15. června 2015.

Krajský soud odmítl návrh na doplnění dokazování výsledkem svědka H. K. bez písemného odůvodnění.

V závěrečné řeči ze dne 28. srpna 2019 státní zástupkyně připustila, že N. M. není bezúhonná osoba, ale zdůraznila, že si vlastní výpovědi přivodila trestní stíhání za závažnější trestný čin (viz § 5–7 výše), popsala činnost celé skupiny a významně přispěla k objasnění projednávané trestné činnosti, přičemž její výpověď je podpořená dalšími důkazy, zejména výpověďmi dalších šesti osob zúčastněných na jednání spáchaném O. K. Podle jejího názoru splnila podmínky stanovené trestním řádem pro přidělení statusu spolupracující obviněné a doporučila uložení trestu pod dolní zákonnou hranici (konkrétně navrhla tři roky).

15. Rozsudkem ze dne 26. září 2019 krajský soud uznal stěžovatele, O. K. a N. M. vinnými ze zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, jež spáchali jako členové organizované skupiny. Stěžovatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti let a N. M. byl uložen trest odnětí svobody v trvání tří let. Soud vycházel z výpovědi N. M. jak v přípravném řízení, tak při hlavním líčení, jež byly vyhodnoceny jako věrohodné, jelikož v nich logicky a konzistentně popsala jednání všech členů skupiny a byly podpořeny dalšími důkazy, konkrétně výpovědi jejího bývalého druha ze dne 13. července 2016, telefonními odposlechy, domovní prohlídkou u O. K. a informacemi poskytnutými autobusovým dopravcem i švýcarskými orgány. S odkazem mj. na znalecký posudek (viz § 12 výše) soud neshledal žádné důvody, pro něž by vyhodnotil N. M., označenou jako spolupracující obviněná, za nevěrohodnou a konstatoval, že na rozdíl od tvrzení stěžovatele nedošlo v minulosti mezi ní a stěžovatelem, na rozdíl od tvrzení stěžovatele k žádnému tak závažnému konfliktu, aby to N. M. vedlo ke křivému obvinění stěžovatele. Rovněž zpochybnil jako nevěrohodné stěžovatelovo alibi s tím, že hospitalizace mu nezabránila v účasti na odjezdu N. M. do Švýcarska dne 14. dubna 2015 a že jeho tvrzení o odjezdu společně s J. V. dne 10. června 2015 vyvrátil J. V., podle něž byla auta naložena až 11. června 2015 a nepamatoval si, kdy přesně odjeli.

16. Stěžovatel podal proti rozsudku odvolání k Vrchnímu soudu v Praze, jenž je dne 13. března 2020 ve veřejném zasedání zamítl. Podle něj krajský soud provedl ve věci úplné dokazování a poukázal na to, že výslech svědka obhajoby H. K. byl považován s ohledem dosavadní výsledky dokazování za nadbytečný. I v případě, že by H. K. vyslechnut byl a potvrdil by, že u něj stěžovatel přespál v noci ze 14. na 15. června 2015, nebylo by tím vyvráceno svědectví obžalované N. M., dle kterého ji měl stěžovatel 12. června 2015 doprovázet do Prahy.

17. Nejvyšší soud dne 25. listopadu 2020 odmítl dovolání stěžovatele a potvrdil závěry nalézacích soudů. Ke skutečnosti, že H. K. nebyl vyslechnut, uvedl, že se nejednalo o tzv. opomenutý důkaz, jelikož návrh na jeho výslech byl posouzen a zamítnut ústně na základě náležitého, byť stručného odůvodnění.

18. Následně podal stěžovatel ústavní stížnost, již Ústavní soud odmítl dne 24. března 2021 jako zjevně neopodstatněnou (usnesení sp. zn. II. ÚS 617/21). Podle názoru Ústavního soudu stěžovatel pouze nesouhlasil s výkladem podústavního práva podaným nalézacími soudy a se závěrem o své vině; obecné soudy se přitom jeho výhradami a argumenty řádně zabývaly.

19. Dne 7. září 2021 byl stěžovatel zadržen v Německu na základě evropského zatýkacího rozkazu vydaného krajským soudem. Dne 3. listopadu 2021 byl stěžovatel předán pro účely výkonu trestu do České republiky.

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ RÁMEC A PRAXE

I. ZÁKON Č. 141/1961 SB. (TRESTNÍ ŘÁD)

20. Institut spolupracujícího obviněného byl do českého právního řádu zakotven novelou trestního řádu s účinností od 1. ledna 2010 s cílem usnadnit vyšetřování a objasňování zvláště závažných trestných činů. Řídí se § 178a.

21. Dle ustanovení § 178a odst. 1 trestního řádu může v řízení o zločinu státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, jestliže obviněný:

a) oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech,

b) dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a

c) prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, a považuje-li státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

22. Dle ustanovení § 178a odst. 2, pokud spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, pokud jím nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, může státní zástupce v obžalobě navrhnout za určitých podmínek upuštění od potrestání.

23. Dle ustanovení § 178a odst. 3 před tím, než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího, vyslechne ho zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání. Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výslechem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 § 178a a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

II. ZÁKON Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK, VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM V PŘEDMĚTNÉ DOBĚ

24. Dle § 39 odst. 1 při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne mj. k tomu, zda pachatel – pokud byl označen jako spolupracující obviněný – významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny.

25. Dle § 41 písm. n) soud jako k polehčující okolnosti přihlédne mj. k tomu, že pachatel přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny.

26. Dle § 46 odst. 2 soud upustí od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 a 2 trestního řádu a podá-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou

výpověď o skutečnostech, které jsou způsobitelné významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny.

27. Dle tehdejšího § 58 odst. 4 (nyní § 58 odst. 5) soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli označenému jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 trestního řádu a podá-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o relevantních skutečnostech. Přitom vezme v úvahu povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil.

III. VNITROSTÁTNÍ SOUDNÍ PRAXE

28. V usnesení sp. zn. 7 Tdo 1315/2012 ze dne 12. prosince 2012 Nejvyšší soud mj. uvedl, že v [institutu spolupracujícího obviněného] je třeba hledat účinné nástroje boje proti závažné organizované kriminalitě a je nutno ho považovat za legitimní důkazní prostředek. Zdůraznil, že podle judikatury Soudu je podmínkou pro použití výpovědi spolupracujícího obviněného jako důkazu mj. pečlivé hodnocení této výpovědi, včetně její motivace. Je vždy potřeba zvážit nejednoznačnou povahu takových výpovědí a dbát na zvýšené riziko její účelovosti. Je zřejmé, že takový důkaz především nesmí stát osamoceně a je třeba ho hodnotit kriticky.

29. V usnesení sp. zn. 8 Tdo 661/2015 ze dne 17. září 2015 Nejvyšší soud konstatoval, že stanovisko státního zástupce k označení obviněného jako spolupracujícího nemohlo být pro soud ve věci rozhodující či závazné, přičemž soud je povinen zvážit veškeré okolnosti významné pro aplikaci § 58 odst. 4 tr. zákoníku samostatně, nezávisle na předchozím názoru státního zástupce.

30. Ústavní soud v usnesení sp. zn. III. ÚS 859/13 ze dne 13. března 2014 judikoval, že aplikace procesního institutu spolupracujícího obviněného musí být podrobena velmi přísným nárokům a proces hodnocení věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného musí být mimořádně pečlivý. Podle něj musí být zejména posouzena jeho motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a souladnost jeho výpovědi s ostatními důkazy shromážděnými ve věci.

31. Dne 7. srpna 2018 Ústavní soud konstatoval v nálezu sp. zn. II. ÚS 3525/16, že přijetím statusu spolupracujícího obviněného se obviněný vzdává svého práva odepřít výpověď, tedy privilegia nezhoršovat své procesní postavení, což je motivováno očekávaným, byť nenárokovým benefitem v podobě mimořádného snížení jeho trestu odnětí svobody.

32. V usnesení sp. zn. IV. ÚS 3816/18 ze dne 29. ledna 2019 Ústavní soud dospěl k závěru, že právní úprava institutu tzv. spolupracujícího obviněného je formulovaná jako fakultativní s velmi širokou mírou diskrece státního zástupce a bez jednoznačných (obligatorních) projevů do hmotných práv obviněných osob; ty nastávají až po zvážení všech okolností ze strany soudu.

33. Dne 28. srpna 2019 Ústavní soud ve svém usnesení III. ÚS 3193/18 potvrdil, že označil-li státní zástupce v obžalobě obviněného za spolupracujícího obviněného, takovéto stanovisko nemůže být pro soud rozhodující ve věci závazné, přičemž ten je povinen postavit najisto, že jsou splněny podmínky § 178a odst. 1 trestního řádu.

34. V usnesení sp. zn. I. ÚS 2038/20 ze dne 16. září 2020 Ústavní soud mj. uvedl, že skutková zjištění trestního soudu lze opřít o výpověď spolupracujícího obviněného, ale soud je povinen dostatečně a logicky odůvodnit, proč vyhodnotil výpověď spolupracujícího

obviněného jako věrohodnou. V předmětné věci představovala hlavní důvod pro závěr o věrohodnosti výpovědi spolupracujícího obviněného skutečnost, že tato korespondovala s dalšími důkazy, které byly v řízení provedeny.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

35. Stěžovatel namítá na poli čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy, že jeho trestní odsouzení spočívalo výhradně na nevěrohodných výpovědích jeho spoluobviněné, která spolupracovala s orgány činnými v trestním řízení výměnou za snížení trestu.

Soud, který je výlučně oprávněn posoudit právní kvalifikaci skutkového stavu věci, přezkoumá stížnost z hlediska čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě... projednána ... soudem ..., který rozhodne o... oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

A. K přijatelnosti

36. Soud konstatuje, že tato stížnostní námitka není zjevně neopodstatněná a není nepřijatelná ani z jiných důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy. Proto musí být prohlášena za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Tvrzení účastníků řízení

37. Stěžovatel namítal, že jeho trestní odsouzení se zakládalo téměř výlučně na výpovědi podané N. M. jako spolupracující obviněnou. Navíc její tvrzení o druhé a třetí cestě do Švýcarska, na nichž se měl údajně podílet, byla nepřesná a obsahovala rozpory, jež je činily nevěrohodnými. Její výpověď byla také významně ovlivněná tím, co jí řekla státní zástupkyně nebo co si přečetla ve spisu. Nicméně soudy namísto toho, aby postupovaly obzvláště pečlivě, tyto vady bagatelizovaly či ignorovaly a považovaly za nevěrohodné jakékoli důkazy svědčící v jeho prospěch, pokud byly v rozporu s výpovědí N. M., např. výpověď J. V. Rovněž odmítli vyslechnout H. K., jenž mohl výpověď J. V. potvrdit.

38. Stěžovatel dále namítal, že v rozporu s tvrzeními vlády (viz § 42 níže) nebyla výpověď N. M. podpořena ani výpovědí J. J., z níž zapojení stěžovatele do předmětné trestné činnosti již nevyplývalo, ani jiným důkazem. Dále tvrdil, že se nemohl účastnit výslechu J. J. dne 13. července 2016, protože v tu dobu nebyl ještě obviněn, a 19. ledna 2017 se J. J. odmítl k věci dále vyjádřit (viz § 11 výše). Pokud jde o další důkazní materiál, jako telefonní odposlechy a informace poskytnuté autobusovým dopravcem, nebylo jimi prokázáno, že hrál v cestách N. M. do Švýcarska jakoukoli roli nebo že on sám nelegální narkotika vyvážel nebo prodával.

39. Pokud jde o institut spolupracujícího obviněného dle českého práva, stěžovatel namítal, že postrádá prakticky jakékoli záruky. V přípravném řízení je na uvážení státního zástupce, zda bude obviněný označen jako spolupracující ve smyslu § 178a trestního řádu, a nebyla ani uzavřena dohoda o vině a trestu, jež by zakotvila výhody pro obviněného. Přitom podle názoru stěžovatele judikatura Soudu vyžaduje existenci transparentní dohody mezi spolupracujícím obviněným a státním zástupcem, jejíž podmínky může přezkoumat soud. Skutečnost, že podle českého práva může spolupracující obviněný výhodu pouze očekávat bez

záruky jejího poskytnutí a rozhoduje o ní pak až soud (viz § 43 níže), potvrzuje jeho názor na problematickou povahu tohoto institutu. V projednávané věci stěžovatel nesouhlasil s tím, že použití institutu spolupracujícího obviněného bylo soudně řádně přezkoumáno, a zdůraznil, že krajský soud uložil N. M. stejný trest, jaký navrhovala státní zástupkyně, tj. tři roky odnětí svobody. Protože N. M. čelila trestu v rozmezí deseti a osmnácti let, výhoda, jíž se jí dostalo jako spolupracující obviněné, byla tedy značná.

40. Kromě toho soudy neobjasnily, jak byly splněny podmínky § 178a odst. 1 trestního řádu a § 58 odst. 4 trestního zákoníku. V této souvislosti stěžovatel zdůraznil, že N. M. podala svou klíčovou výpověď během výslechu dne 20. července 2016, jíž se on ani jeho obhájce nemohli účastnit, ale nikdy poté ji plně nezopakovala, zejména ne při hlavním líčení. V neposlední řadě se soudy nedostatečně vypořádaly s otázkou možné motivace k obvinění jeho osoby ze strany N. M.

41. Vláda s odvoláním na věc *Xenofontos a ostatní proti Kypru* (č. 8725/16, 74339/16 a 74359/16, rozsudek ze dne 25. října 2022) uvedla, že projednávanou věc je třeba odlišit od těch, kde Soud porušení článku 6 Úmluvy konstatoval (viz *Adamčo proti Slovensku*, č. 45084/14, rozsudek ze dne 12. listopadu 2019, § 71; *Erik Adamčo proti Slovensku*, č. 19990/20, rozsudek ze dne 1. června 2023, § 76) a v nichž se spolupracujícím obviněným dostalo prakticky imunity. Podle jejího názoru je tato stížnost obdobná spíše věcem, jež byly odmítnuty jako zjevně neopodstatněné (odkázala na věc *Shiman proti Rumunsku* č. 12512/07, rozhodnutí ze dne 2. června 2015; *Czerski proti Polsku*, č. 20170/14, rozhodnutí Výboru ze dne 30. ledna 2024) a v nichž byly dány dostatečné faktory, jež vyvážily skutečnost, že výpověď spolupracujícího obviněného představovala proti stěžovatelům stěžejní důkaz. Rovněž zdůraznila široký prostor státu pro uvážení při boji proti organizovanému zločinu, zejména v oblasti mezinárodního obchodu s drogami.

42. Vláda namítala, že i když odsouzení stěžovatele spočívalo významně na výpovědi spolupracující obviněné N. M., potvrzené také výpovědí jejího bývalého druha J. J. v přípravném řízení (viz § 5 výše), bylo rovněž podpořeno množstvím důkazů objektivní povahy, např. telefonními odposlechy či záznamy autobusového dopravce (viz § 15 výše). Podle názoru vlády bylo řízení doprovázeno náležitými procesními zárukami. Konkrétně byl stěžovatel právně zastoupen, byla mu známa identita N. M., byl informován o tom, že byla označena za spolupracující obviněnou, a jeho obhájci bylo umožněno účastnit se všech výslechů N. M. během přípravného řízení a pokládat jí v hlavním líčení otázky. Stěžovatel zároveň využil možnosti předložit vlastní verzi předmětných událostí a zpochybnit tím věrohodnost spolupracující obviněné, s čímž se soud řádně vypořádal; navíc byl duševní stav N. M. zkoumán znalecky (viz § 12 výše). Pokud jde o stěžovatelův argument, že stěžejní výpověď obviňující stěžovatele učinila N. M. v přípravném řízení, uvedla vláda, že taková skutečnost nedostačuje pro vyhodnocení stěžovatelova odsouzení jako nespravedlivého (odkázala mj. na věc *Shiman*, cit. výše).

43. Vláda dále tvrdila, že vnitrostátní soudy se stěžovatelovou věcí náležitě zabývaly. Uvedla, že mezi N. M. a státním zástupcem nebyla uzavřena dohoda o vině a trestu a že oproti stěžovatelovu tvrzení (viz § 39 výše) judikatura Soudu takovou dohodu nevyžaduje (odkázala v tomto ohledu na věc *Souroullas Kay a Zannettos proti Kypru*, č. 1618/18, rozsudek ze dne 26. listopadu 2024). Ve smyslu příslušné právní úpravy bylo pouze na soudu, aby u N. M. rozhodl, zda jí bude přiznán status spolupracující obviněné a udělen mírnější trest, což svědčí o nenárokové povaze tohoto benefitu (viz § 31 výše). Krajský soud rovněž řádně posoudil a vysvětlil, proč výpověď N. M. považoval za věrohodnou, a poukázal přitom na to, že tato výpověď je dostatečně podrobná, konzistentní a logická a že neměla důvod stěžovatele krivě obvinít (viz § 15 *in fine*). Pokud by podle názoru vlády byla N. M. motivována výhradně přáním získat výhody ze svého procesního postavení spolupracující obviněné, nepřivedla by si stíhání za závažnější trestný čin, na což poukázala i státní zástupkyně (viz § 14 výše). V neposlední

řadě vláda zdůraznila, že N. M. nezískala praktickou imunitu či beztrestnost, ale pouze snížení trestu odnětí svobody, což je výrazně méně významné než výhoda, kterou získal spolupracující obviněný ve věcech *Adamčo* a *Erik Adamčo* (obě citovány výše).

2. Hodnocení Soudu

a) Obecné zásady

44. Soud připomíná, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy nestanoví pravidla hodnocení důkazů. Soud může do této oblasti zasahovat pouze, lze-li závěry vnitrostátních soudů považovat za svévolné či zjevně nepřiměřené (viz *Bochan proti Ukrajině* (č. 2), č. 22251/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. února 2015, § 61). Rovněž v tomto kontextu připomíná, že přípustnost důkazů je záležitostí, již má upravovat vnitrostátní právní řád a vnitrostátní soudy (mimo jiná rozhodnutí viz věc *Perić proti Chorvatsku*, č. 34499/06, rozsudek ze dne 27. března 2008, § 17). Jediná oblast přezkumu Soudu se týká toho, zda bylo řízení vedeno spravedlivě, zejména zda nebyla nepřijatelným způsobem omezena práva obžalovaného a zda se mohl řízení účinně účastnit (viz např. *Stanford proti Spojenému království*, č. 2816757/90, rozsudek ze dne 23. února 1994, § 26; *Sievert proti Německu*, č. 29881/07, rozsudek ze dne 19. července 2012, § 62).

45. Využívání výpovědí svědků výměnou za imunitu nebo jiné výhody je důležitým nástrojem v boji vnitrostátních orgánů proti závažné trestné činnosti. Jejich využití však může být do jisté míry problematické a narušit celkovou spravedlivost řízení proti obviněnému, jelikož tyto výpovědi mohou být z povahy věci náchylné k manipulaci a učiněny čistě za účelem získání beztrestnosti nebo snížení trestu, případně z důvodů osobní msty (viz *Xenofontos a ostatní*, § 76-78; *Erik Adamčo*, § 59, oba cit. výše). Nelze tak podceňovat občasnou nejednoznačnou povahu takových výpovědí a riziko, že určitá osoba může být obviněna a souzena na základě neověřených tvrzení, která nemusí být nutně nezaujatá (viz *Habran a Dalem proti Belgii*, č. 43000/11 a 49380/11, rozsudek ze dne 17. ledna 2017, § 100). Nicméně použití takového druhu výpovědí samo o sobě nestačí pro to, aby řízení bylo automaticky považováno za nespravedlivé. Bude záležet na zvláštních okolnostech každého případu (viz *Shiman*, cit. výše, § 34; *Oddone a Pecci proti San Marinu*, č. 26581/17 a 31024/17, rozsudek ze dne 17. října 2019, § 106).

46. Soud při hodnocení účinku obviňující výpovědi podané spolupachatelem na spravedlivost řízení jako celku zohledňuje zejména následující kritéria:

- zda byla identita spolupracujícího obviněného obhajobě známá;
- zda obhajoba věděla o existenci dohody mezi státním zastupitelstvím a spolupracujícím obviněným;
- zda soud tuto dohodu přezkoumal;
- zda soud vzal v potaz, jaké z této dohody plynou pro spolupracujícího obviněného výhody;
- zda byla tato dohoda zmíněna v rámci hlavního líčení;
- zda byla obhajobě poskytnuta možnost klást spolupracujícímu obviněnému otázky;
- zda byla obhajobě poskytnuta možnost klást otázky zástupcům obžaloby;
- zda si byl soud vědom nástrah spojených se založením skutkových závěrů na výpovědi spolupracujícího obviněného;
- zda soud přistupoval k této výpovědi obezřetně;
- zda soud podrobně vysvětlil, proč danému spolupracujícímu obviněnému uvěřil;
- zda v dané věci existovaly objektivní potvrzující důkazy;
- zda závěry nalézacího soudu ohledně spolupracujícího obviněného přezkoumal odvolací soud a

- zda se touto otázkou zabývaly všechny dotčené vnitrostátní soudy projednávající opravné prostředky (viz *Xenofontos a ostatní*, cit. výše, § 79, s dalšími odkazy).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

47. Soud úvodem konstatuje, že v projednávané věci není předmětem přezkumu výpověď podaná svědkem, jehož identita by byla před obžalovaným skrytá nebo který by se hlavního líčení neúčastnil. Zde byla obviňující výpověď proti stěžovateli učiněna spoluobviněnou N. M., jejíž identita byla obhajobě známá a již byl poskytnut status spolupracující obviněné ve smyslu § 178a českého trestního řádu. Stěžovatel a vnitrostátní soudy si byly vědomi této dohody od samého počátku, protože N. M. byla takto mj. označena i v obžalobě (viz § 10 a 13 výše).

48. Pokud stěžovatel zpochybňuje vnitrostátní úpravu institutu spolupracujícího obviněného a namítá absenci dohody o vině a trestu mezi touto osobou a státním zástupcem (viz § 39 výše), Soud konstatuje, že jeho úkolem není abstraktní přezkum právních předpisů, ale posouzení, zda řízení proti stěžovateli bylo spravedlivé jako celek.

49. Soud dále konstatuje, že během vyšetřování byla N. M. po sdělení obvinění stěžovateli vyslýchána nejméně třikrát a stěžovatelův obhájce měl právo se výsledků účastnit (viz § 10 výše). N. M. rovněž přišla do přímého kontaktu s prvostupňovým soudem, neboť byla přítomna čtení svých výpovědí z přípravného řízení, v celém rozsahu je potvrdila a zodpověděla otázky jí položené (viz § 14 výše). Je tak nesporné, že v průběhu řízení měli stěžovatel a jeho obhájce možnost pozorovat chování N. M. při výslechu, zpochybnit její věrohodnost a pravdivost její výpovědi a rozporovat jí předestřený skutkový děj. Stěžovatel se skutečně snažil výpověď N. M. znevěrohodnit ve vztahu k jejím dvěma cestám do Švýcarska, jichž se měl účastnit, ale soudy jeho alibi nepovažovaly za důvěryhodné (viz § 15 a 16 výše).

50. Ze spisu vyplývá, že prvostupňový soud uvedl důvody, proč považuje nesrovnalosti vytknuté obhajobou za bezvýznamné, a to s přihlédnutím ke konzistentnosti výpovědí N. M. učiněných v přípravném řízení a před soudem (viz § 15 výše). V této souvislosti Soud považuje za důležité vyzdvihnout, že N. M. obvinila stěžovatele při výslechu dne 20. července 2016 (viz § 6 výše), a to nikoli výměnou za jakoukoli výhodu (srovnej *Adamčo*, § 58 a 65; a *Souroullas Kay a Zannetto*, § 12, oba cit. výše). Rovněž zdůrazňuje, že jí nebyla poskytnuta imunita; po počátečním stíhání pro základní skutkovou podstatu obchodu z drogami (viz § 5 výše) byla po svých dalších výpovědích skutečně obviněna ze závažnějšího trestného činu (viz § 6 a 7 výše), za nějž hrozil trest odnětí svobody v trvání deseti a více let. Nakonec byla odsouzena k tříletému trestu odnětí svobody, tedy rozsah jí poskytnuté výhody určil až soud, jak je také zakotveno v příslušných ustanoveních trestního zákoníku účinného v předmětné době (viz § 24–27 výše).

51. Je pravdou, že výpověď N. M. představovala stěžejní důkaz o vině stěžovatele. K otázce existence objektivních podpůrných důkazů Soud konstatuje, že podle vnitrostátních soudů byla výpověď N. M. ve vztahu ke stěžovateli potvrzena v obecné rovině výpovědí J. J., jenž uvedl, že stěžovatel byl přítomen v bytě N. M., když se drogy balily. Stěžovatel sám připustil, že v bytě N. M. dříve byl a doprovázel ji na autobusové nádraží v Praze (viz § 9 výše). Kromě toho byla výpověď N. M. ve vztahu k dalším členům skupiny, konkrétně O. K., považována za potvrzenou dalšími důkazy, včetně telefonních odposlechlů, domovní prohlídky u O. K. a údajů od autobusového dopravce, což vedlo vnitrostátní soudy (jež měly výhodu přímého vnímání jejího chování při výslechu) k závěru o věrohodnosti jejího svědectví (viz § 15 výše).

51. Mimoto soudy hodnotily výpověď N. M. nejen s odvoláním na další důkazy, ale i ve světle psychiatrického znaleckého posudku vypracovaného k jejímu duševnímu stavu. Rovněž v rámci řešení stěžovatelových námitek a stížností hodnotily její možnou motivaci stěžovatele poškodit, ale došly k závěru, že není žádný důvod domnívat se, že mezi nimi

panovala tak výrazná animozita, která by N. M. vedla k jeho křivému obvinění (viz § 15 *in fine*). Třebaže je tedy možné české soudy kritizovat za to, že zcela jasně nezvážily vliv výpovědi spolupracující obviněné na spravedlivost řízení, nelze říct, že si nebyly vědomy snížené důkazné hodnoty této výpovědi, nebo že nezkoumaly její věrohodnost pečlivým a kritickým způsobem.

53. Konečně Soud připomíná, že pokud jde o hodnocení přípustných důkazů, článek 6 Úmluvy nestanoví pro jeho způsob žádná pravidla, a to je tak primárně záležitostí vnitrostátní právní úpravy a vnitrostátních soudů. Úkolem Soudu není zabývat se skutkovými či právními vadami, jichž se měly vnitrostátní soudy dopustit, ledaže dosahují takové závažnosti, že porušily práva a svobody chráněné Úmluvou (viz § 44 výše). V projednávané věci Soud konstatuje, že vnitrostátní soudy měly k dispozici doplňující nepřímé důkazy podporující výpovědi N. M., a dochází k závěru, že neshledává hodnocení důkazů jako svévolné. Připomíná v tomto ohledu, že všechny body projednávané obžaloby nemusí být prokázány výpověďmi svědků či obviněných předloženými v průběhu hlavního líčení, ale některé z nich lze vysvětlit i logickou úvahou nebo jinými materiály předloženými rozhodujícímu soudci (viz *Sievert*, cit. výše, § 66).

54. S ohledem na výše uvedené zde nelze konstatovat, že by stěžovatelovo odsouzení bylo založeno na důkazech, ve vztahu k nimž nemohl vůbec nebo dostatečně uplatňovat svá práva na obhajobu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, nebo že by v důsledku závěrů soudů založených na výpovědích stěžovatelovy spoluobviněné byla narušena celková spravedlivost řízení.

55. Proto nedošlo k porušení článku čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. *prohlašuje* stížnost jednomyslně za přijatelnou;
2. *dochází k závěru*, šesti hlasy proti jednomu, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 16. října 2025 v souladu s čl. 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Victor Soloveytchik
tajemník

María Elósegui
předsedkyně

V souladu s čl. 45 odst. 2 Úmluvy a § 74 odst. 2 jednacího řádu Soudu je k tomuto rozsudku připojeno odlišné stanovisko soudce Serghidese.

NESOUHLASNÉ STANOVISKO SOUDCE SERGHIDESE

I. ÚVOD

1. Stěžovatel namítal na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy, že došlo k porušení tohoto ustanovení, protože stěžovatelovo odsouzení za obchod s drogami bylo založeno v *rozhodné míře* („téměř výlučně“, jak tvrdil, viz § 37 rozsudku) na výpovědi jeho spoluobžalované N. M., již byl přiznán status „spolupracující obviněné“ dle vnitrostátní právní úpravy zavedené příslušnými ustanoveními trestního řádu s účinností od 1. ledna 2010 (relevantní právní rámec viz § 20–34 rozsudku). Zejména namítal, že předmětné výpovědi byly nevěrohodné, neboť jeho spoluobviněná spolupracovala s orgány činnými v trestním řízení výměnou za snížení trestu.

2. V rozsudku dospěl senát k závěru, že k porušení čl. 6 odst. 1 nedošlo, protože s ohledem na okolnosti projednávané věci nelze konstatovat, že by stěžovatelovo odsouzení bylo založeno na důkazech, ve vztahu k nimž nemohl vůbec nebo dostatečně uplatňovat své právo na obhajobu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, nebo že by v důsledku založení závěrů vnitrostátních soudů na výpovědích stěžovatelovy spoluobviněné byla narušena celková spravedlivost řízení (viz § 54 a 55 rozsudku).

3. S takovým závěrem, potažmo bodem 2 výroku rozsudku, v němž je konstatováno, že nedošlo k porušení článku čl. 6 odst. 1 Úmluvy, si dovoluji nesouhlasit. Stěžovatel rovněž vznesl námitku na poli čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Pro upřesnění předesílám, že touto námitkou se nebudu zabývat z důvodu, že nebyla komunikována stranám, a nikoli na podkladě konstatování Soudu v rozsudku, že je výlučně oprávněn posoudit právní kvalifikaci skutkového stavu, a proto se rozhodl zkoumat stížnost pouze z pohledu čl. 6 odst. 1, čímž *de facto* subsumoval námitku na poli čl. 6 odst. 2 pod námitku na poli čl. 6 odst. 1 (viz § 35 tohoto rozsudku). Každopádně se jedná o postup, s nímž se neztotožňuji (viz obdobně mé částečně nesouhlasné stanovisko ve věci *Tomenko proti Ukrajině*, č. 79340/16, rozsudek ze dne 10. července 2025).

4. Podle relevantní vnitrostátní právní úpravy, tj. příslušných ustanovení trestního řádu, může „spolupracující obviněný“ získat výhodu spočívající v upuštění od potrestání nebo ve snížení trestu (viz § 26 a 27 rozsudku). V konečném důsledku byl „spolupracující obviněný“ uložen trest v rozsahu navrženém státní zástupkyní, tj. trest odnětí svobody v trvání tří let, a jelikož, jak uváděl i stěžovatel, hrozil N. M. trest odnětí svobody v rozmezí deseti a osmnácti let, výhoda, již se jí jako spolupracující obviněné dostalo, tak byla značná (viz § 15 a 39 rozsudku). Na druhé straně stěžovatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce deseti let (tamtéž).

II. DVA ROZDÍLNÉ POHLEDY NA CELKOVOU SPRAVEDLIVOST ŘÍZENÍ

5. Jak jsem vysvětloval v jiných odlišných stanoviscích¹, k významu pojmu „celková spravedlivost“ existují dva přístupy: jeden, který bych nazval „kvalifikovaným pohledem na spravedlivost řízení“ a který zastává Soud v současné judikatuře, dovoluje provést balanční test, zatímco ten druhý bych popsal jako „principiální pohled na spravedlivost řízení“ (nebo

¹ Viz *Xenofontos a ostatní*, č. 68725/16 a dvě další, rozsudek ze dne 25. října 2022 (§ 28–50 stanoviska); *Souroullas Kay a Zannettos*, č. 1618/18, rozsudek ze dne 26. listopadu 2024 (§ 5–36 stanoviska); *Yüksel Yalçinkaya proti Turecku*, č. 15669/20, rozsudek velkého senátu ze dne 26. září 2023 (§ 7–9 stanoviska); *Snijders proti Nizozemsku*, č. 56440/15, rozsudek ze dne 6. února 2024 (§ 24–86 stanoviska); *W. R. proti Nizozemsku*, č. 989/18, rozsudek ze dne 27. srpna 2024 (§ 4–39 stanoviska); *Sakkou proti Kypru*, č. 4429/23, rozsudek ze dne 10. července 2025 (§ 8–13 stanoviska); *Opalenko proti Ukrajině*, č. 46673/18, rozsudek ze dne 17. července 2025 (§ 4–15 stanoviska).

také „normativní pohled“), jež bylo možné nacházet v některých judikátech Soudu v minulosti a jež rovněž podporuje významná akademická literatura.

6. Osobně preferuji principiální pohled, za nějž se v tomto stanovisku zasazuji. Tento přístup neumožňuje vyvažování oproti dalším zájmům či hlediskům, neboť pohlíží na každou ze záruk článku 6 (kromě výjimek výslovně uvedených v čl. 6 odst. 1) jako na nezávislou záruku s autonomní procesní hodnotou, jež musí být respektována za všech okolností s plnou normativní silou.² Tento principiální, neinstrumentální model považuje spravedlivost za základní a právní koncept zachycující pravou podstatu článku 6, podle nějž je výkon spravedlnosti neoddělitelný od spravedlivého řízení jako takového, a to bez ohledu na výsledek. Vráťím se k tomu detailněji posléze.

7. Zatímco přístup zastávaný současnou rozhodovací praxí se konkrétně označuje jako přístup „celkové spravedlivosti“, podle mého názoru se i normativní přístup týká celkové spravedlivosti řízení, a to v ještě ryzejší formě. Adjektivum „celková“ znamená doslovně „vše zohledňující“. V kontextu soudního řízení znamená „celková spravedlivost“ doslova a přesně spravedlivost v každém jednotlivém ohledu, k čemuž směřuje právě principiální pohled. Toto je však v protikladu k součnému přístupu v rozhodovací praxi, dovolujícímu pojmání spravedlivosti tak, že se jí může v některých ohledech nedostávat, je-li to však „dostatečně vyváжено“ jinými hledisky. Podle mého názoru normativní perspektiva nejvíce odpovídá pravému smyslu, když je v souladu se slovním zněním i účelem článku 6 a potvrzuje zásadu účinné ochrany předmětného práva; aniž by byla utopistická či idealistická, nabízí rigorózní výklad, jenž bere v úvahu text ustanovení a zároveň prosazuje jím sledovaný účel, čímž zajišťuje jeho účinnou a legitimní aplikaci. Na rozdíl od toho současný judikturní přístup, zastávající metodu vyvažování konkrétních záruk v článku 6, lze popsat – použijeme-li Ashworthův pojem – jako „herezi“³, protože znění a cíli článku 6 ani zásadě účinnosti neodpovídá. Tento přístup považuje soudní proces za celkově spravedlivý dokonce i tehdy, pokud některá záruka chybí nebo je porušena, což je nejen zavádějící, ale jedná se přímo o protimluv

8. Podle mého skromného mínění nabízí principiální přístup k celkové spravedlivosti několik výhod oproti kvalifikovanému přístupu, jenž vychází z diskrečně využívaných balančních testů. Jsou-li při jeho využití rozhodnutí založena na jednoznačných, obecných zásadách, je tím potvrzována zásada právního státu a právní jistoty a výsledky jsou předvídatelnější a spravedlivější. Na rozdíl od kvalifikovaného pohledu tak principiální přístup podporuje rovnost konzistentním zacházením s jednotlivci, přispívá k transparentnosti tím, že odůvodnění rozhodnutí vycházejí ze zavedených pravidel, a je posilována zodpovědnost omezováním libovůle v rozhodování. Princip právního státu je fundamentálně a nezbytně spojen se zásadou spravedlivosti řízení, chápanou dle mého názoru v jejím principiálním, tedy normativním pojetí. Klíčové prvky právního státu – zákonnost, vyloučení svévole a jistota – mohou být zajištěny pouze prostřednictvím řízení, které bude samo o sobě spravedlivé, konzistentní a transparentní.

9. V mém částečně nesouhlasném stanovisku ve věci *Opalenko* (cit. výše)⁴ jsem uvedl, že sociálně-psychologická teorie procesní spravedlnosti podle Toma R. Tylera, zdůrazňující hlas, neutralitu, respekt a důvěru, rovněž podporuje principiální (normativní) pohled na

² K tomuto přístupu viz stanoviska citovaná v poznámce pod čarou č. 1, v nichž je zmiňována i bibliografie, a dále Eva Brems, „The ‘logics’ of procedural-type review by the European Court of Human Rights“, v Janneke Gerards a Eva Brems (eds), *Procedural Review in European Fundamental Rights Cases* (Cambridge University Press, 2017), na s. 27–28.

³ Viz Andrew Ashworth, „Security, Terrorism and the Value of Human Rights“ v B. Goold a L. Lazarus (eds), *Security and Human Rights* (Oxford: Hart Publishing, 2007), 203, na s. 215. Viz také Laura Hoyano, „What is balanced on the scales of justice? In search of the essence of the right to a fair trial“, (2014), *Criminal Law Review* 1, na s. 13.

⁴ Viz § 15 zmíněného stanoviska.

článek 6. Podle této teorie nesou jeho záruky vnitřní hodnotu, jsou nezczizitelné a nezadatelné a nelze je vyvažovat oproti jiným hlediskům.

10. Podle principiálního pohledu lze dovodit, že zatímco stížnostní námitky dovolávající se konkrétní záruky (explicitní či implicitní) by měly být hodnoceny a posuzovány samostatně, namísto společného přezkumu pod hlavičkou obecného práva dle § 6 odst. 1, porušení konkrétní záruky i přesto automaticky představuje porušení obecného práva na spravedlivý proces podle § 6 odst. 1. Toto ustanovení tak tak zahrnuje veškeré jednotlivé záruky a zastřešuje je pojmem spravedlivost řízení.

11. Tento pohled rovněž nalézá podporu u Trechsele, který přirovnává právo na spravedlivý proces k švýcarskému pokrmu *Birchermüesli* (obdobný anglické *cereální kaši*). Připodobňuje konkrétní prvky práva na spravedlivý proces kouskům ovoce v *Birchermüesli*, přičemž obecný rámec spravedlivého procesu, a to obecné právo podle čl. 6 odst. 1, představuje celý pokrm⁵. Trechsel dále tvrdí, že právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 by mělo být primárně považováno za *lex generalis*, zatímco konkrétní aspekty podle čl. 6 odst. 3 (a doplnil bych, že i veškeré specifické záruky zakotvené v jednotlivých odstavcích článku 6) za *lex specialis*. V návaznosti na Trechselův ilustrativní příklad bych věc připodobnil tak, že na procesní spravedlnost lze nahlížet jako na „mléko“ v misce cereálií reprezentující článek 6. Procesní spravedlnost („mléko“) prostupuje zároveň všeobecné právo („kaši“) i specifické záruky vyplývající z článku 6 („kousky ovoce“). Jedná se o zásadní ingredienci misky cereálií, která nesmí být podceňována či vynechána.

III. POSOUZENÍ STÍŽNOSTI PODLE PRINCIPIÁLNÍHO (NORMATIVNÍHO) POHLEDU NA CELKOVOU SPRAVEDLIVOST

12. Za použití principiálního pohledu na celkovou spravedlivost jsem již dříve v několika oddělených stanoviscích uváděl⁶, že zákaz podstatných vad v trestním řízení – tedy vad, jež vážně znehodnocují a kontaminují řízení jako celek, např. takových, jež vyplývají z provedení důkazu předpojatým klíčovým svědkem, jenž vypovídá se skrytou motivací – představuje nepřímou vyjádřenou či předpokládanou zvláštní záruku spravedlivého procesu. Nenaplnění této záruky infikuje celé řízení a spravedlivost řízení se tím maří. Za zásadní vady způsobilé podlomit celé řízení považuji především odsouzení založená výlučně či v rozhodné míře na výpovědi „spolupachatele s imunitou“ (jako ve věcech *Xenofontos a ostatní* a *Souroullas Kay a Zannettos*, obě citované v poznámce 1 výše), nebo na výpovědi spolupachatele, jenž je odměněn podmíněným trestem odnětí svobody (jako ve věci *Sakkou*, tamtéž), nebo (jako v projednávané věci) na výpovědi spolupachatele, jemuž se dostalo snížení trestu.

13. Předmětná nepřímou vyjádřená záruka by měla být chápána jako *negativní*, jelikož se odvozuje od obecného práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a zejména od požadavku na spravedlivost řízení. Článek 6 odst. 1 tak v sobě zahrnuje nepřímou záruku, že právo osoby na spravedlivý trestní proces musí být prosto jakékoli závažné vady způsobilé kontaminovat řízení jako celek.

14. Je namístě připomenout, že u pojmu spravedlivosti se postupně vyvinul jeho *duální charakter*, nesoucí jak pozitivní, tak negativní rozměr. *Pozitivní* aspekt vyžaduje, aby řízení vykazovalo mj. kvalitu spravedlnosti, rovnosti a respektu vůči všem, zatímco *negativní* aspekt

⁵ Stefan Trechsel, „The Character of the Right to a Fair Trial“ v J. D. Jackson a S. J. Summers (eds.), *Obstacles to Fairness in Criminal Proceedings – Individual Rights and Institutional Forms* (Hart, Oxford, 2020), 19, na s. 19–20, 23–24.

⁶ *Xenofontos a ostatní*, cit. výše (§ 29–32 stanoviska); *Souroullas Kay a Zannettos*, cit. výše (§ 13–14 stanoviska); a *Sakkou*, cit. výše (§ 9 stanoviska).

předpokládá neexistenci podjatosti, zvýhodňování některé strany či nespravedlnosti. Proto nazýváme-li něco „spravedlivým“, nemá se tím pouze potvrzovat existence rovného zacházení, ale rovněž popírat výskyt podjatosti, nespravedlivého zvýhodňování, předsudků či diskriminace. Totéž platí ve vztahu k Úmluvě a dalším odvětvím⁷, kde pojem „účinnosti“ zkoumáme zjišťováním jeho protikladu – poznání, co účinné není, nám pomáhá vyjasnit, co naopak účinné je.

15. Integrita trestního řízení musí být pojímána jako kontinuální a nedělitelný celek, v němž vadný důkaz kontaminuje celý proces. Proto soud, jenž takové situaci čelí, nemůže již z principu takové odsouzení a potrestání ospravedlnit.

IV. ROZBOR SPRAVEDLIVOSTI ŘÍZENÍ: NORMATIVNÍ A JINÉ PERSPEKTIVY

16. Pro jasnější pochopení rozsahu principiální perspektivy na celkovou spravedlivost je užitečné zvážit i další poznatky týkající se smyslu procesní spravedlnosti jako normativního konceptu a různé funkce, jež může plnit. Považuji zde za nezbytné provést zevrubný rozbor, neboť jsem jediným soudcem rozhodujícím v projednávané věci, který zůstal se svým závěrem o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy v menšině.

17. Právo na „spravedlivé“ projednání věci je jedním ze dvou práv, jímž Úmluva výslovně připisuje určitou kvalitu, konkrétně vyjádřenou slovem „spravedlivě“; (tím druhým adjektivem použitým v Úmluvě je „účinný“ opravný prostředek). To znamená, že Úmluva nezaručuje pouhé právo na projednání věci, ale konkrétněji na její spravedlivé projednání. Tento rozdíl je zcela zásadní. Před přijetím Úmluvy, zejména během první a druhé světové války, bylo mnoho trestů ukládáno bez jakéhokoli projednání. Proto je tento záměrný výběr slov signifikantní: tvůrci textu Úmluvy nechtěli zaručit pouhou existenci soudního řízení (projednání soudem), ale trvali na tom, že toto řízení musí splňovat kvalitativní standard „spravedlivosti“.

18. Význam článku 6 podtrhuje samotný Soud svým potvrzením, že právo na spravedlivý proces zaujímá v Úmluvě „ústřední postavení“ a „odráží fundamentální zásadu právního státu“⁸. Soud dále zdůrazňuje, že toto právo má v demokratické společnosti exkluzivní postavení a že restriktivní výklad by nebyl v souladu s cílem a účelem daného článku⁹. Je pozoruhodné, že článku 6 se stěžovatelé před Soudem dovolávají nejčastěji, přičemž je popisováno jako „dominantní, jelikož poskytuje platformu pro ospravedlnění veškerých dalších zákonných práv“¹⁰. Je tedy namístě poznamenat, že článek 6 není pouhou procesní zárukou, ale rovněž normativním základem podporujícím vymáhání všech dalších práv zaručených Úmluvou. Zachováváním spravedlivosti jako hodnoty samy o sobě Úmluva zajišťuje, aby výkon spravedlnosti zůstal i nadále zásadový (principiální), účinný a důvěryhodný.

19. Jak bylo řečeno výše, principiální čili normativní pohled vychází z pojetí spravedlivosti jako *nedělitelné* a stejně tak s ní i zachází: jakmile je porušena jedna základní procesní záruka, je nenapravitelně porušena i integrita řízení. Tento přístup je úzce spojen s Dworkinovu zásadou integrity, vyžadující soudržnost a principiální konzistentnost napříč

⁷ Viz Robert Venturi a Denise Scott Brown, *Architecture as Signs and Systems: For a Mannerist Time*, Cambridge, Massachusetts, 2004, na s. 17–18.

⁸ Viz *Sunday Times proti Spojenému království*, č. 6538/74, § 55, 26. dubna 1974 (plenární).

⁹ Viz *Delcourt proti Belgii*, č. 2689/65, rozsudek ze dne 17. ledna 1970, § 25; *Moreira de Azevedo proti Portugalsku*, č. 11296/84, rozsudek ze dne 23. října 1990, § 66; *De Cubber proti Belgii*, č. 9186/80, rozsudek ze dne 26. října 1984, § 30.

¹⁰ Viz Laura Hoyano, „What is balanced on the scales of justice? In search of the essence of the right to a fair trial“, *cit. výše*, na s. 4.

celým soudním řízením¹¹. Jak jsem argumentoval i v jiných odlišných stanoviscích¹², principiální pohled jinými slovy odráží Dworkinův konstruktivní výklad založený na pojetí „práva jako nedílného celku“, tedy morální pojmání práva jako jednotného, soudržného a vnitřně konzistentního celku, jenž představuje právní praxi v nejlepším světle a podporuje jednotnost.

20. *Integrita* nedovoluje, aby spravedlivost byla „vyvažována“ porovnáváním jednotlivých záruk a pojistek, jelikož takové uvažování štěpí právo do nahodilých kompromisů, namísto aby byl udržován soudržný morální řád. Z normativního pohledu tak nemůže být odmítnutí záruky podle článku 6 napraveno vyvážením protichůdných hledisek, aniž by tím byla narušena samotná legitimita řízení. Na rozdíl od toho kvalifikovaný přístup, popsáný výše a patrný ze současné judikatury Soudu, zachází se spravedlivostí jako kontextuálním hodnocením, jež se táže, zda řízení pojímané jako celek může být nehledě na jeho dílčí vady nadále považováno za spravedlivé.

21. *Zásada integrity* má zásadní význam. *Integrita* vyžaduje, aby soudní rozhodování vykazovalo soudržnost a věrnost normativnímu řádu, jakož i doktrinální konzistentnost; porušení byť jen jediné procesní záruky tuto soudržnost narušuje. Připomeňme, že je-li procesní spravedlivost jednou narušena, nelze ji zpětně nastolit kompenzujícími zárukami, jelikož spravedlivost není výsledkem vzájemně se vyvažujících prvků, ale výrazem normativního stavu. Jinak řečeno, integrita řízení závisí na *respektování celé řady záruk jako integrovaného celku*. Narušit jednu z nich znamená rozbít celou strukturu, kvůli čemuž pak v řízení zůstávají nenapravitelné vady. *Integrita* v tomto smyslu nepředstavuje dosahování rovnováhy, ale udržování principiálního řádu. Vyžaduje proto, aby spravedlivost byla pojímána *normativně*, spíše jako souhrn pravidel než jako nástroj. Jedině tak si článek 6 může udržet svou roli základního kamene demokratické společnosti, jež se řídí zásadou právního státu.

22. Spravedlivost tak může být nejlépe chápána jako *štit* nesoucí záruky článku 6, odolávající vnějším tlakům a dalším hlediskům (např. požadavkům veřejného zájmu), jež by jej jinak prorazily. Kvalifikovaný přístup na druhé straně integritu narušuje tím, že chápe spravedlivost *jako kalkul*, nikoli jako zásadu. Dovoluji si tvrdit, že pouze principiální pohled je spjat s pochopením normativní povahy spravedlivosti řízení a se zásadou integrity, jimiž se právo na spravedlivý proces řídí.

23. Spravedlivost řízení není jen zárukou dle článku 6, ale rovněž *zrcadlem*: zaručuje ochranu jednotlivce, zároveň však zrcadlí transcendentální požadavek, aby základem justice byla spravedlivost. Tato idea má svůj odraz myšlenky, že „spravedlivý“ proces má *transcendentální kvalitu a rozměr*, jež jdou mimo rámec bezprostředních procesních záruk článku 6 až k hlubšímu, primárnímu pojetí spravedlnosti. Takto pojímaná spravedlnost má pak poskytovat zárukám soudržnost tím, že v řízení nebudou fungovat jako izolované procesní nároky, ale jako vzájemně propojené projevy jediného integrovaného ideálu. Adverbium „spravedlivě“ přetváří řízení z čistě institucionálního procesu na *ztělesnění normativního ideálu*.

24. Z hlediska principiálního pojetí je spravedlivost řízení pojímána *normativně*, díky čemuž jsou veškeré záruky podle článku 6 nejen *nedělitelné*, jak bylo řečeno výše, ale také *nezcizitelné a nezadatelné*. Každá záruka má *autonomní, nikoliv pouze instrumentální hodnotu*: není pomůckou ani nástrojem, jež mají být vyvažovány oproti protichůdným hlediskům, ale *stavebním prvkem* samotné ideje spravedlivého řízení. Je třeba konstatovat, že nedělitelnost a nezcizitelnost či nezadatelnost procesních záruk podtrhuje jejich normativní charakter.

25. Normativní pojetí předepisuje, *jak by věci měly být*, bez ohledu na důsledky. Procesní spravedlivost je pak normativní v tom smyslu, že s sebou nese základní morální

¹¹ Ronald Dworkin, *Law's Empire* (Harvard University Press, 1986), s. 176–177, 225–226, 410–411.

¹² V § 35 mého stanoviska ve věci *Xenofontos a ostatní, cit. výše*.

a právní závazek – není pouze nástrojem k dosažení spravedlivého výsledku, ale je sama o sobě stavebním prvkem výkonu spravedlnosti. To rovněž znamená, že záruky článku 6 jsou kategorické a mají svou vnitřní hodnotu a nejsou nástroji, které lze směnit za protichůdné zájmy. Každá záruka je chápána jako nositel autonomní normativní váhy: musí být respektována nikoli proto, že přináší lepší výsledek (a to vyvažováním zájmů), ale protože spravedlivost řízení je sama nezbytnou podmínkou výkonu spravedlnosti. Řízení není „spravedlivé celkově“, pokud je vystavěno na popření záruk, jež článek 6 zakotvuje jako kategorické. Principiální či normativní pohled na celkovou spravedlivost považuje spravedlnost za zásadu, nikoli za pouhý nástroj, a chrání lidskou důstojnost a právní stát. Ukazuje, že spravedlnost nezávisí pouze na tom, jaký verdikt je vyneseno, ale na tom, jak se k němu dobereme, jelikož legitimitu verdiktu nelze oddělit od spravedlivosti cesty, jež k němu vedla. Principiální pohled je s tímto naprosto v souladu, protože trvá na tom, aby každá záruka byla dodržena bez ohledu na protichůdné zájmy. V tomto se nepodobá kvalifikovanému pojetí, jež se posouvá směrem k instrumentálnímu chápání zohledňujícím zejména následky.

26. V důsledku toho spravedlivost řízení jako normativní koncept *představuje závazek, jež je třeba dodržet*. Samotná podstata článku 6 je svou povahou *preskriptivní*, vyžadující jednání v souladu s jeho ustanoveními. Není tedy pouhým deskriptivním standardem chování, ale závazným pravidlem, jež ukládá svým adresátům povinnosti. Procesní spravedlivost je tak klíčovou normativní zásadou s ústředním významem pro justici a demokratickou legitimitu, jež přikazuje, aby postupy vedoucí k rozhodnutím dopadajícím na práva a zájmy jednotlivců byly spravedlivé.

27. Tento principiální pohled je obdobně jediným přístupem, jenž je plně v souladu se *zásadou účinnosti*. Ta vyžaduje, aby byla plně dodržována každá procesní záruka. Všechny záruky tak mají být uskutečnitelné a účinné a fungovat jako nezbytné podmínky spravedlivosti; žádnou z nich, jak jsem uvedl výše, nelze „obětovat“, aniž by tím bylo popřeno právo na její podstatu a stala se iluzorní. Proto účinnost ve smyslu článku 6 znamená, že každá záruka má fungovat jako nezbytná podmínka spravedlivosti.

28. Článek 6 je třeba chápat jako „rámcové právo“ zahrnující různé aspekty, záruky a zásady spravedlivého řízení. Považovat procesní spravedlnost za normativní koncept je jediným přístupem, který zůstává plně v souladu s veškerými dalšími základními zásadami zakotvenými v článku 6, především zásadami *právního státu, demokracie, integrity, lidské důstojnosti, transparentnosti, rovnosti a kontradiktornosti řízení*. Tyto zásady představují **pilíře**, na nichž je článek 6 vystavěn, a poskytují legitimitu právu na spravedlivý proces, od něhož jsou neoddělitelné. Procesní spravedlivost jako normativní koncept **čerpá sílu** ze synergie – nikoli symbiózy – s těmito **základními zásadami**. Jejich uplatňování *s sebou nese i vzájemné posilování*: dílčí zásady udržují a obohacují spravedlivost řízení, zatímco ta jim na oplátku poskytuje soudržnost a praktickou účinnost. Některé z těchto zásad, konkrétně zásada právního státu, demokracie a účinnosti, jsou výslovně zmíněny v Preambuli Úmluvy a působí jako průřezové zásady dotvářející její výklad, vývoj a aplikaci práv jí zakotvených. Základní zásady článku 6 se všechny shodují v normativním pojetí spravedlivosti a každá z nich předpokládá její nedělitelnost: aby si soudní řízení zachovalo svou legitimitu, spravedlivost musí být zajišťována důsledně, bez kompromisů. Použitím kvalifikovaného (vyvažujícího) pohledu naopak hrozí, že se tyto záruky a základní zásady i jejich soudržnost rozdrobí a redukuje se na pouhé formality.

29. Vedle těchto základních zásad existuje i řada dalších, jež fungují jednak jako záruky dle článku 6, jednak jako dílčí zásady. Ať jsou pojímány jakkoli, představují specifické aspekty nebo konkrétní uplatnění obecnějších zásad v kontextu článku 6. Například zásady rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení působí jako dílčí zásady širšího principu rovnosti; zásada účinné účasti na řízení vyplývá ze zastřešující zásady účinnosti; a právo na právní pomoc – včetně práva na právní zastoupení – je konkrétním vyjádřením zásady rovnosti i účinnosti,

zajišťujícím obviněnému možnost účinně se hájit. Uznání těchto odvozených zásad jako dílčích principů širších základních ideálů **posiluje normativní charakter** procesní spravedlnosti tím, že je transformuje z abstraktní hodnoty na **strukturovaný a preskriptivní rámec**.

30. Nedělitelnost, koexistence a synergie všech těchto základních a dílčích zásad zakotvených v článku 6 vysvětluje, proč v něm zakotvené záruky nemohou být porušeny, aniž by rozvrátily samotnou architekturu systému tvořeného Úmluvou. Lze shrnout, že tyto zásady, zastřešené procesní spravedlivostí jako normativním konceptem, tvoří soudržný rámec, z něž procesní spravedlivost vychází nejen jako stavební prvek soudního rozhodování, ale také jako centrální pilíř spravedlivého právního pořádku.

31. Zatímco zásady jako právní stát, demokracie a lidská důstojnost jsou samy o sobě všeobjímajícími základy právního řádu, lze je nicméně chápat i jako vedle sebe stojící prvky zastřešené pojmem procesní spravedlivosti ve smyslu článku 6. Je tomu tak proto, že spravedlivost řízení tyto zásady uvádí v život v konkrétním kontextu soudního rozhodování: *právní stát* vyžaduje spravedlivé soudnictví, *demokracie* předpokládá rovnou účast před nestrannými institucemi a *lidská důstojnost* je zaručena tehdy, pokud je s jednotlivci v řízení zacházeno s respektem a rovným způsobem. V tomto smyslu působí článek 6 jako procesní vyjádření zásad vyššího řádu, jimž v praxi propůjčuje hmatatelnou formu. **Ačkoli má tedy každá zásada zastřešující charakter, nacházejí společně jednotící bod uplatnění v rámci všeobjímajícího principu procesní spravedlivosti.**

32. Vrátime-li se k *zásadě integrity*, je to právě ona, jež řídí interakci nejen mezi zárukami článku 6, jak byly zmíněny výše, ale rovněž mezi samotnými základními principy, to vše pod záštitou spravedlnosti řízení jako normativního pojmu. **Integrita zde není jen jednou z mnoha dalších zásad; představuje** propojující substanci zajišťující soudržnost mezi jednotlivými zárukami a širšími systemickými **zásadami a hodnotami**. Propojením práv jako rovnost zbraní, nestrannost a právo na spravedlivé řízení zabráňuje zásada integrity fragmentaci a vyzdvihuje spravedlivost řízení ze souboru izolovaných záruk na celostní standard. **Integrita řízení tak představuje** vrcholný bod convergence, díky němuž nespočívá procesní spravedlivost pouze formálním dodržováním pravidel, ale je základní zárukou spravedlnosti

33. Procesní spravedlivost není jednoduše; funguje současně jako *procesní, hmotněprávní, normativní, interpretační, konstitutivní a hodnotící* princip. Není pochyb o tom, že spravedlivost řízení je *procesní zásadou*, jelikož i samo právo podle článku 6 Úmluvy je svou povahou převážně procesní. Jakožto *hmotněprávní princip* procesní spravedlnost **stanoví a** identifikuje konkrétní práva a záruky tvořící spravedlivý proces a ztělesňuje vnitřní hodnoty spravedlnosti, férovosti, rovnosti před zákonem a respektu k důstojnosti všech osob zapojených do soudního řízení. Takto pojmáaná není pouhou *procesní zárukou*, ale *hmotněprávním nárokem*, zakořeněným v základních hodnotách rovnosti, morálky, lidské důstojnosti a právního státu, jež uvádí Úmluvu v život.

34. Jak již bylo vysvětleno výše, procesní spravedlivost ve svém *normativním rozměru* považuje veškeré záruky článku 6 za nepostradatelná pravidla nadaná vnitřní a autonomní hodnotou, nepodmíněná dosaženými výsledky nebo instrumentálními hledisky. Zachází se zárukami článku 6 jako s kumulativními a nedělitelnými, takže absence či narušení kterékoli z nich nutně podryje spravedlivost řízení jako celku bez ohledu na to, zda jsou dodrženy ostatní zásady.

35. Procesní spravedlivost jako *výkladové hledisko* zároveň udržuje soudržnost a dynamickou povahu článku 6 tím, že představuje *srovnávací kritérium*, ve vztahu k němuž může být hodnoceno dodržování jednotlivých záruk při konkrétní aplikaci, a slouží jako výkladová pomůcka, jsou-li ustanovení neurčitá nebo nejednoznačná. V této své roli je konkrétním vyjádřením zásady účinnosti v rámci práva na spravedlivý proces, jelikož slouží jako prostředek, jímž se tato zásada projevuje v praxi. Proto pokud není spravedlivost řízení

chápana tímto principiálním způsobem založeným na hodnotách, řízení nemůže dostát požadavku účinnosti, a co je důležitější, nelze jej skutečně považovat za spravedlivé.

36. Procesní spravedlivost rovněž slouží jednak jako *konstitutivní*, jednak jako *hodnoticí* princip. *Konstitutivní* proto, že formuje obsah jednotlivých záruk dle článku 6, ať explicitních, či implicitních, čímž vytváří a organizuje systém záruk spravedlivého procesu a poskytuje koncepční základ, z něž se práva odvozují a jehož prostřednictvím jsou integrována do soudržného celku. Je hybnou silou naplňující každou explicitní i implicitní záruku principiálním obsahem, čímž zajišťuje, aby nepůsobily jako izolované procesní nároky, ale jako vzájemně propojené projevy jednotného, integrovaného ideálu. Bez tohoto sjednocujícího racia by hrozilo, že rozličná práva dle článku 6 se rozklíží do roztržitého souboru technických pravidel, postrádajícího soudržnost a směr. Připodobníme-li procesní spravedlivost k oběhové soustavě lidského těla, udržuje každé jednotlivé právo naživu, koordinuje jejich vzájemné fungování a slouží jako prostředek k celkovému zdraví záruky spravedlivého procesu – bez ní by systém chřádl a zhroutil se. Existuje *nepatrný rozdíl* mezi **procesní spravedlivostí** jako *hmotněprávním*, a jako *konstitutivním* principem. Jako *hmotněprávní zásada* se týká konkrétního obsahu práva na spravedlivý proces a podkladových hodnot, jež ztělesňuje – např. spravedlnosti či spravedlivosti, rovnosti před zákonem a respektování lidské důstojnosti. Naopak jako *konstitutivní zásada* plní architektonickou úlohu: vytváří, organizuje a integruje tato práva do soudržného a jednotného systému, čímž zajišťuje, aby záruka spravedlivého procesu nebyla pouhou sbírkou diskrečních záruk, ale strukturovaným celkem.

37. Procesní spravedlivost je zároveň také *hodnoticí* zásadou, protože představuje standard, ve vztahu k němuž je testována spravedlivost řízení při konkrétní aplikaci. Tímto způsobem není spravedlivost řízení jen jednou zárukou z mnoha, ale *strukturálním principem*, jenž vytváří základ pro všechny záruky, sjednocuje je a poskytuje jim soudržnost, čímž zajišťuje jejich konzistentní a kumulativní uplatňování. Rozdíl mezi hodnoticími a výkladovými funkcemi procesní spravedlivosti je ten, že *hodnoticí funkce* testuje *skutečné fungování* procesních záruk v konkrétních případech za účelem určení, zda řízení naplňuje standard spravedlivosti podle článku 6, zatímco *výkladová funkce* definuje a udává význam a rozsah těchto záruk jako takových.

38. Pokud to shrneme, tyto několikeré funkce procesní spravedlivosti rozšiřují její normativní charakter, jednak jako *samostatně stojící nárok* na spravedlivý proces, jednak jako *jednotící rámeček* spojující veškerá práva podle článku 6. Svázáním explicitních a implicitních záruk do soudržného celku vykazuje právo na spravedlivý proces soudržnost, integritu a praktickou sílu, čímž upevňuje právní stát a chrání jednotlivá práva podle Úmluvy. Lze říci, že procesní spravedlivost funguje jako *centralizující princip* a *všudypřítomný a průřezový normativní standard* článku 6.

39. Dlouhodobě zastávám názor, jež vyjadřuji ve své soudní i mimosoudní praxi, že zásada účinnosti nepůsobí pouze jako *výkladová metoda* či *nástroj*, ale také jako *mezinárodněprávní norma* – taková, jež se vine každým ustanovením Úmluvy za účelem zajištění praktické ochrany jimi ztělesňovaným právům a důstojnosti. Bylo by skutečně obtížné přijmout myšlenku, že zásada účinnosti, uplatňující se rovnocenně na hmotná i procesní práva, by mezinárodněprávní normou byla, zatímco samotná procesní spravedlnost nikoli. To je jeden z důvodů, proč prosazují obdobný požadavek i ve vztahu k procesní spravedlivosti, ačkoli se nejedná o jedinou takovou zásadu.

40. S ohledem na výše uvedené tvrdím, že spravedlivost řízení není pouze *výkladovým nástrojem*, ale rovněž *mezinárodněprávní normou* s plnou normativní silou. Odráží se v každé ze záruk článku 6 Úmluvy tím, že podtrhuje jak jejich nepostradatelnou hodnotu, tak zásadní úlohu spravedlivosti postupů při udržování legitimity soudních řízení. Procesní spravedlivost je *obecnou zásadou mezinárodního práva*, hluboce zakořeněnou v praxi a základních pravomocích mezinárodních soudů a tribunálů, včetně Evropského soudu pro lidská práva. Je

úzce spjata s jejich legitimitou a podporuje jejich autoritu a přijetí v rámci mezinárodního právního řádu. Legitimita sama vyžaduje dodržování procesní spravedlivosti jako normativního standardu tím, že jí poskytuje závaznost jdoucí nad rámec pouhého užitého nástroje. Záruky zakotvené v článku 6 potvrzují, že právo na spravedlivý proces je základním kamenem právního státu a procesní legitimacy, na níž v konečném důsledku mezinárodní právní řád závisí. Kromě toho spravedlivost řízení, jak bylo řečeno výše, je uznávána jako obecná zásada mezinárodního práva, a tím i jako pramen mezinárodního práva podle článku 38 Statutu Mezinárodního soudního dvora. Fakt, že od práva na spravedlivý proces podle článku 6 lze za definovaných okolností ustoupit podle článku 15 Úmluvy, jeho normativní postavení neumenšuje. Derogovatelnost spíše jen kvalifikovaným způsobem modifikuje jeho uplatnění ve výjimečných situacích, aniž by tím byl narušen fundamentální charakter spravedlivosti řízení jako zásady mezinárodního práva.

V. ZPĚT KE SKUTKOVÉMU STAVU V PROJEDNÁVANÉ VĚCI

41. Po vymezení teoretického rámce spravedlivosti řízení se nyní vrátím k projednávané věci. Je třeba konstatovat, že projednávaná věc se liší od dalších tří výše zmíněných případů, v nichž jsem byl členem senátu, konkrétně *Xenofontos a ostatní, Souroullas Kay a Zannettos a Sakkou*, a v nichž spolupachatelé vypovídali proti stěžovateli výměnou za nějakou výhodu.

42. Na rozdíl od těchto věcí bylo zapojení svědčící spolupachatelky v projednávané věci upraveno vnitrostátním právním řádem. Podle mého názoru je však toto rozlišení ve vztahu ke kritériu spravedlnosti a celkové spravedlivosti řízení nepodstatné. Klíčové obavy o věrohodnost a možnou podjatost zůstávají shodné a taková výpověď nevyhnutelně kontaminuje, a tedy narušuje spravedlivost řízení jako celku v rozporu se zásadou integrity, jak bylo vysvětleno výše. Ačkoli je pro kritérium spravedlivosti nepodstatné, zda spolupráce mezi státním zastupitelstvím a spolupachatelem zákonem upravena je či není, nebo jaké formy taková spolupráce nabude, lze bez váhání konstatovat, že zatímco neregulovaná spolupráce může ochranu obviněného oslabit, regulovaná spolupráce může zajistit určitou transparentnost týkající se jak faktu spolupráce samotné, tak odměn poskytnutých spolupachateli.

43. Je však třeba podtrhnout, že i bez ohledu na tento rozdíl nebyl ani v jedné ze zmíněných čtyř věcí předložen žádný důkaz, nezávislý na výpovědi spolupachatele (zde spolupracující obviněné), jež by k odsouzení stěžovatele postačoval.

44. Ve světle výše uvedeného platí, že pokud spolupráce osoby, která v procesu svědčí výměnou za určitou výhodu, poruší záruku dle článku 6, pak *ani právní zakotvení takové nespravedlivosti nemůže učinit proces spravedlivým*. Právo může nespravedlivost pouze zakázat, nikoli jí dávat právní rámec. Obdobně jsem ve svém částečně nesouhlasném stanovisku týkajícím se eutanazie ve věci *Mortier proti Belgii* (č. 78017/17, rozsudek ze dne 4. října 2022) argumentoval, že jelikož článek 2 Úmluvy nedovoluje eutanazii jako výjimku ze zákazu zbavení života, její uzákonění příslušným členským státem ji nemůže učinit dovolenou ve světle Úmluvy.

45. Dovoluji si uvést, že absence záruky podle článku 6 nemůže být narovnána žádnou formou jiné záruky. Důrazněji řečeno, neexistuje žádné vyvažující opatření, záruka ani faktor, jež by byly způsobilé kompenzovat absenci nebo porušení záruky dle článku 6. Umožníme-li něco jiného, hrozí oslabení článku 6 na podmíněný standard, který připouští kompromisy, a to v rozporu s jeho povahou nepostradatelné záruky. S ohledem na výše uvedené uvádím, že ani záruky uznávané judikaturou, zmíněné v § 46 rozsudku (viz také § 42–43), ani záruky uznávané vnitrostátní legislativou a judikaturou nemohou zhojit absenci záruky vyžadované článkem 6.

46. Dle mého skromného názoru využití výpovědi „spolupracující obviněné“, jako tomu bylo v této věci, poskytnuté výměnou za osobní výhodu, zasahuje do samého jádra

spravedlivého soudního řízení. Přílehlavé latinské úsloví *nemo debet esses testis in propria mercede* (nikdo by neměl svědčit za účelem vlastního prospěchu) spočívá na zásadě nestranného svědectví, které nemá být ovlivněno žádnými pobídkami. Pokud svědek, zejména klíčový, jako tomu bylo v projednávané věci (jakož i v dalších třech věcech uvedených výše), poskytne důkaz ve stínu poskytnuté výhody, není jen nenávratně narušena věrohodnost takového důkazu, ale co je ještě důležitější, také porušeno kritérium spravedlivosti.

47. Vedle již diskutované implicitní záruky dle čl. 6 odst. 1 jsou zásady rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení učiněny iluzorními, pokud státní zastupitelství, jako v projednávané věci, s odvoláním na zákon předloží svědectví zajištěné slibem či očekáváním a obviněný je odkázán na zpochybnění takového důkazu, za nímž stojí osobní zájem spíše než skutečné hledání pravdy. Jsem toho názoru, že v obdobných věcech mění výpověď spolupracujícího obviněného rovnováhu soudního řízení a spravedlivého procesu, neboť pravidla hry mezi dvěma stranami – obžalobou a obhajobou – jsou narušena nikoli váhou důkazů, ale váhou pobídky. Tuto strukturální nerovnost nemůže zneutralizovat žádná soudní či procesní záruka.

48. Zásada kontradiktornosti řízení vyžaduje, aby obě strany procesu vystupovaly za rovných podmínek. Pokud však jedna strana spoléhá na výpověď spolupachatele poskytnutou výměnou za výhodu nebo odměnu, řízení přestává být skutečně kontradiktorním, i když je obviněnému ponecháno právo druhou stranu vyslyšet.

49. Rovnost zbraní dále vyžaduje, aby obhajobě byla dána spravedlivá možnost zpochybnit důkazy. Pokud však jádro těchto důkazů vychází z motivace založené na něčích zájmech, obhajoba se pouští do od počátku nerovného boje. Proto je-li výpověď podmíněna odměnou, je narušena samotná podstata čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jak bylo řečeno výše, spravedlivost nelze nastolit odvoláním na formální předpis, neboť *substantia non verba quaerenda sunt* – spravedlnost definuje podstata, nikoli pouhá slova právní formy!

VI. ZÁVĚR

50. Závěrem lze konstatovat, že v projednávané věci nešlo o porušení pouze jedné ze záruk podle čl. 6 odst. 1, ale hned tří: zaprvé zákazu zásadního pochybení, které by bylo zásadně způsobilé narušit a kontaminovat řízení jako celek (v projednávané věci se jednalo konkrétně o důkaz provedený výpovědí spolupachatelky – spolupracující obviněné – která poskytnutím svědectví sledovala vlastní zájem a která byla tedy ze samotné definice předpojatá, kvůli čemuž bylo její svědectví vnitřně pochybné a problematické); zadruhé, záruky kontradiktornosti řízení, a zatřetí, záruky rovnosti zbraní.

51. Nicméně existence byť jediné takové vady sama o sobě stačí pro konstatování porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

52. V neposlední řadě lze dodat, že boj proti organizovanému zločinu – jenž vedl k zavedení právní úpravy „spolupracujícího obviněného“ (viz § 28 a 45 rozsudku) – by nikdy neměl být vážen na úkor práv obhajoby, neboť zachování a účinná ochrana práv dle článku 6 by měla být vnímána jako jeden z nejvýraznějších a nejtrvalejších výdobytků Úmluvy. Tím, že Úmluva zakotvuje spravedlivost řízení jako nezcizitelný, nezadatelný a nedotknutelný základní princip, potvrzuje svůj nejhlubší závazek: aby byla dodržována zásada právního státu, musí být výkon spravedlnosti prováděn bez odchylek od nezbytných požadavků na spravedlivost řízení.